

U povodu smrti Susan Sontag, američke intelektualke, književnice, borca za ljudska prava i velikog prijatelja BiH, svoja sjećanja na ovu plemenitu i umnu ženu i druženja s njom zabilježila je ugledna bh. publicistkinja Nermina Kurspahić

DAMA VELIKOG DUHA, UMA I SRCA

Piše
Nermina Kurspahić

“Tako je lijepo ovdje, ovo tvoje selo slični na švicarski pejzaž. Slijedećeg puta ću opet doći u junu”, poručila mi je Susan Sontag... “Ljepše je vrijeme, i nekako sve izgleda bolje nego što jeste...», pa onda poruka, “Doći ću u septembru, sigurno ću doći...” To je bilo prošle godine. I onda... i ponovo... “Susana te puno pozdravlja i žao joj je zbog tvog tate... pamtit će ga po dobru, ona je sad u bolnici u New Yorku, ne prima posjete, ni cvijeće...” Prepiska sa njenom sekretaricom traje već mjesecima. Jučer je stigla poruka od Anne: “Hvala ti na lijepim željama, prenijet ću Susan. Vraćam se 3.1.'05.” Koga će tamo zateći? “Čak kad se bolest ne tumači kao kazna, ona to postaje, retroaktivno, jer dovodi do sloma morala i običaja”, pisala je Susan Sontag. Smrt je bila njena kazna, ali ostalo ne... Njen moral nije bio slomljen, niti je ikada njen duh bio pokoleban, ali njeno tijelo jeste. Četrdeset godina vodi bitku sa svojim bolestima. Malo više i dulje vodi bitku za bolji svijet. Nažalost, obje bitke je izgubila.

FANATIK OZBILJNOSTI

Svoju, osobnu, vodila je van svih poznatih pravila i medicinskih prognoza. “Rak je bolest koja vodi u resignaciju, smanjivanje bioenergije i dovodi do gubitka nade”, citirala je te misli Susan u svojoj knjizi *Bolest kao metafora*. Ništa od toga nije vrijedilo za nju. Bila je “fanatik ozbiljnosti”, sama se tako definirala, bila je intelektualac, mislilac, borac za ljudska prava. Bila je veliki pisac, kritičar. Bila je rodonačelnica američke moderne, ali i postmoderne, bila je avangardni umjetnik, sljedbenik svoje dosljednosti, “dark lady američkog intelektualnog života, esteta koja je oblikovala nje-

SARAJEVSKI DANI: Nermina Kurspahić i Susan Sontag

gov kulturni horizont...” Ali, prije svega, bila je čovjek, ili žena ako hoćete, čija su ljudskost i moralni integritet bili neupitni. Svi griješe, u procjenama i kritikama, ljudi koji misle prave pogrešne procjene. Svi, ali ona ne. To su joj priznavali i oni koji je baš nisu voljeli. Koliko mnogo hrabrih odluka je donijela, koliko pravih ocjena je izrekla, od Vijetnama do Bosne, današnjoj Americi. “Nikada nisam sreo nekog ko tako jasno misli, i ko te svoje misli tako precizno i snažno veže za realnost”, rekao je jednom Carlos Fuentes. A koliko mnogo toga je izrekla Susan, koliko bisera je pobacala u ovaj svjetski svinjac... Da li je bilo uzalud? Vjerojatno jeste, kao što je i sve, ali Susan Sontag nije mogla i htjela drugačije.

MORALNI DIV

Imam pravo da budem lična, jer voljela sam je kao što je i ona voljela mene, prijateljskom ljubavlju o kojoj mnogi danas ne znaju ništa, a ona je znala sve. Kao, uostalom, i o mnogo čemu drugom. Znala je sve o umjetnosti, filozofiji, moralu, politici, ljudima. Znala je da

prepozna problem i da ga imenuje, znala je da prepozna laž i kaže istinu, znala je ko su ljudi a ko ne. Znala je, govorila je, bila je savjest čovječanstva. Bila je tamo gdje treba, reagirala kako treba. Bila je sve ono što mnogi nisu. Proglašavali su je modernom ikonom, moralnim divom. I sve je to bila, a pri tome nikada nije zaboravljala da je majka, i da voli one koji su nju voljeli. Kako sam sretna da sam pripadala tom odabranom društvu i kako nesretna što sam sada ostala i bez nje! Strašno se suočiti s užasnim saznanjem da Susane zaista više nema. Izgubila sam voljenu prijateljicu, David je izgubio majku, ali cijeli svijet je izgubio Susan Sontag. Otišla je zauvijek, zajedno s vijekom koji je obilježila, dama velikog duha, uma i srca. Sve nas je obogatila svojim djelima, mislima, sve nas je zadužila, oplemenila ljepotom svoga lika i duha. Hvala ti, mila prijateljice, za sve; tvoju ljubav, pažnju tvoje misli, ideje, djela... s tobom je svijet bio podnošljiviji.

Neka je mir s tobom, doviđenja do sljedećeg susreta. ♦